

Vlaams
Parlement

ingediend op **201** (2019-2020) – Nr. 1
30 januari (2019-2020)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur,
Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Tinne Rombouts

over het rapport van de Vlaamse
Milieumaatschappij (VMM)
betreffende de evaluatie van de tariefstructuur
van de integrale waterfactuur

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Carina Van Cauter.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele;
Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;
Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel;
Gwenny De Vroe, Carina Van Cauter;
Johan Danen, Mieke Schauvliege;
Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;
Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;
Robrecht Bothuyne, Lode Ceyskens;
Willem-Frederik Schiltz, Bart Tommelein;
Chris Steenwegen, Tine Van den Brande;
Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Toelichting door de VMM	4
1.1. Situering en evolutie van de VMM	4
1.2. Evaluatie van de tariefstructuur van de integrale waterfactuur.....	5
1.2.1. Totstandkoming van de uniforme tariefstructuur	5
1.2.2. Evaluatie van de tariefstructuur.....	5
1.2.3. Conclusies van de evaluatie	8
1.2.4. Advies van de VMM.....	8
2. Vragen en opmerkingen van de leden	9
2.1. Tussenkoms van Hannes Anaf	9
2.2. Tussenkoms van Robrecht Bothuyne	9
2.3. Tussenkoms van Johan Danen	9
2.4. Tussenkoms van Tinne Rombouts	10
2.5. Tussenkoms van Freya Perdaens	10
2.6. Tussenkoms van Bruno Tobback	10
3. Antwoorden	11
4. Aanvullende vragen en antwoorden	12
Gebruikte afkortingen	16
Bijlage 1. Presentatie Waterfactuur – Evaluatie: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	
Bijlage 2. Presentatie Overkoepelend onderzoek evaluatie van de tariefstructuur van de integrale waterfactuur: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie hield op 14 januari 2020 een gedachtewisseling met minister Zuhair Demir en Bernard De Potter, administrateur-generaal Vlaamse Milieumaatschappij, en Ellen Wailly, diensthoofd WaterRegulator Vlaamse Milieumaatschappij, over het rapport van de Vlaamse Milieumaatschappij betreffende de evaluatie van de tariefstructuur van de integrale waterfactuur.

Deze hoorzitting werd gevraagd naar aanleiding van een reeks vragen om uitleg in de commissie van 5 november 2019 (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2019-2020, nrs. 208, 221, 235 en 337).

De bij de toelichting gebruikte presentaties 'Waterfactuur – Evaluatie' en 'Overkoepelend onderzoek evaluatie van de tariefstructuur van de integrale waterfactuur' zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting door de VMM

1.1. Situering en evolutie van de VMM

Bernard De Potter zegt dat de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) dertig jaar bestaat. Ze buigt zich over de kwaliteit van water, lucht en milieu en sinds recent ook over klimaatadaptatie, dus aan droogte en overstromingen. Daartoe organiseert ze metingen, geeft ze advies over lozingsvergunningen, houdt ze toezicht, int ze heffingen, maakt ze plannen, beheert ze onbevaarbare waterlopen. Tot slot is ze ook regulator. De maatschappij telt ongeveer 860 personeelsleden. Haar budget is 80 miljoen euro, waarvan 60 miljoen euro personeelskosten en 20 miljoen euro werkingskosten.

De VMM buigt zich over een actualisering van de missie, visie en portfolio. Ze doet dat vanuit vier invalshoeken. Vooreerst de gewijzigde omgeving met onder meer de digitalisering, het circulaire watergebruik, de demografische evoluties. Een volgende invalshoek zijn de stakeholderverwachtingen. Zij zien een groot groeipotentieel, maar geven bijkomende verwachtingen over diensten en werkwijzen. Voorts zijn het regeerakkoord en de beleidsnota ondertussen vertaald in de strategische opties. Ook het personeel heeft door zijn terreinkennis en ervaring bijgedragen tot het proces.

Op basis daarvan komt de VMM tot een nieuwe opdrachtstelling of missie. Dat leidt tot een dienstenportfolio, geaccentueerd rond een kennishub, waarin de expertise van de maatschappij ten dienste gesteld wordt van maatschappelijke actoren en uitdagingen. Terwijl de VMM nu nog in veel processen een actorrol speelt, onderzoekt ze om meer een regisseursopdracht te vervullen. Dat betekent dat ze nog altijd bepaalt wat moet gebeuren, maar partners zoekt om samen de uitvoering te verzorgen. Een ander denkspoor is de rol van netwerkorchestrator waarbij ze samen met partners, vooral in bekkenstructuren en lokale overheden, zoekt naar de beste oplossing en samen bepaalt wie de beste uitvoerende actor is.

Op organisatievlak kijkt de maatschappij vooral naar interne efficiëntie en samenwerking. Zo onderzoekt ze de mogelijkheden van innovatie, zoals in het project 'Internet of Water' in samenwerking met de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) waarbij met slimme sensoren data sneller en nauwkeuriger verzameld worden. Het instrumentarium is vrij volledig maar de VMM tracht daar een platformwerking aan toe te voegen onder meer om de acties voor gedragsverandering te bundelen. Heel wat organisaties zijn immers al actief op dat vlak: VLARIO, het Vlaams Kenniscentrum Water, het Vlaams Infocentrum Land- en Tuinbouw, Aquafin, Aquaflanders. Een ontwerpmissie met als slagzin 'Samen met partners maatschappelijke uitdagingen analyseren en tot oplossingen komen en

implementeren' is klaar. Voorts wordt een projectfolio voor de activiteitendomeinen toezicht, planning, monitoren, terreinwerking en data- en kennishub, ontwikkeld, intern en met partners.

Sinds 2009 is de WaterRegulator ingebed in de VMM. De verwevenheid met het kernproces toezicht is groot en ook de datastromen noodzakelijk voor de andere activiteiten zijn belangrijk voor de regulator. Voor het activiteitenverslag verwijst de spreker naar de website van de VMM. De opdrachten zijn: prestatie- en efficiëntievergelijking in de drinkwatersector, tariefregulering, rapportering en tot slot onderzoek en advisering.

1.2. Evaluatie van de tariefstructuur van de integrale waterfactuur.

1.2.1. *Totstandkoming van de uniforme tariefstructuur*

Ellen Wailly legt uit dat de berekeningswijze samen met de tarieven het bedrag bepaalt dat een abonnee betaalt. Sinds 2005 kent Vlaanderen een integrale waterfactuur, met een drinkwater- en een saneringscomponent. De drinkwatercomponent vergoedt de kosten die de watermaatschappij maakt voor productie en levering van drinkwater. De opbrengsten van de saneringscomponent worden gebruikt voor de sanering van het afvalwater op gemeentelijk en bovengemeentelijk niveau. Vóór 2016 was de tariefstructuur complex, met een andere structuur voor de drinkwater- en de saneringscomponent. De samenstelling van de drinkwatercomponent varieerde per watermaatschappij. Elke maatschappij kende een eigen vast en variabel recht met andere tariefschijven en -indelingen. De enige verplichting was een progressief variabel deel van 15 m³ water gratis per persoon. De kosten daarvan werden verrekend op de andere delen van de waterfactuur. Voorts was er een sociale correctie met een vrijstelling op het vaste deel van de drinkwatercomponent. Voor de saneringscomponent was de structuur wel uniform voor Vlaanderen, met enkel een variabele vergoeding. De sociale correctie bedroeg 100 procent voor de bovengemeentelijke vergoeding en varieerde voor de lokale component van 25 procent in een derde tot 100 procent in twee derden van de gemeenten. De sociale correctie werd zoveel mogelijk automatisch toegekend aan bepaalde doelgroepen.

Vanaf 2016 is er een uniforme Vlaamse tariefstructuur die voor gezinnen uit een vast en een variabel deel bestaat. Het vastrecht voor de drinkwatercomponent bedraagt 50 euro per jaar min 10 euro per persoon per jaar. Vanaf meer dan vijf gedomicilieerden betaalt een gezin dus geen vastrecht meer. Voorts is er een progressief variabel deel met twee schijven: 30 m³ per wooneenheid en 30 m³ per persoon aan basistarief en elk meerverbruik aan het comforttarief, wat het dubbele van het basistarief is. Voor abonnees zonder wooneenheden, kleine kmo's en zo, is er een vlak tarief. Ook het sociaal tarief werd geüniformeerd tot een korting van 80 procent. De afvalwatercomponent heeft dezelfde structuur. In totaal is er dus per jaar 100 euro vastrecht min 20 euro per persoon.

1.2.2. *Evaluatie van de tariefstructuur*

Aanpak

Van bij de invoering pleitten de adviesraden voor een evaluatie na enige tijd om te beoordelen of de beoogde effecten daadwerkelijk bereikt werden. In mei 2019 werd het rapport daarover voorgesteld. Alle rapporten van de deelonderzoeken, alsook het overkoepelende rapport, zijn te consulteren op de VMM-website. Het onderzoek is gebaseerd op drie vragen. In hoeverre worden de beoogde effecten met de veranderde tariefstructuur van de integrale waterfactuur bereikt? Welke aspecten van de tariefstructuur moeten behouden blijven? Welke aspecten van de tariefstructuur zijn voor verbetering vatbaar, en hoe? De VMM liet zich assisteren

door externen. Het ondersteunend adviesbureau voor de overkoepelende evaluatie was SEOR. Dat begon met een korte beleidsreconstructie, waarna het een eindoordeel vormde over de zes evaluerende deelstudies. Bij elke stap van het onderzoek werden de belanghebbenden betrokken. Zo waren er interviews met achttien organisaties en heeft een focusgroep de voor- en de nadelen alsook de effecten besproken. De laatste stap omvatte de conclusie en synthese.

Zeven effectindicatoren

De onderzochte effectindicatoren kwamen uit het vorige regeerakkoord en zijn onder te verdelen in drie groepen: billijkheid, bescherming van abonnees en klanten en andere indicatoren. De billijkheid werd beoordeeld door de hoogte van de waterfactuur te vergelijken met die in andere landen, door de kostentoekening op haar redelijkheid te toetsen en door de tevredenheid van de huishoudens in rekening te brengen. Voor de bescherming van de abonnees werd de betaalbaarheid en het voorkomen van waterarmoede beoordeeld. Andere factoren waren de inkomenszekerheid voor waterbedrijven en het duurzaam watergebruik. De billijkheid uit internationale prijsvergelijking en de tevredenheid van de verbruikers waren geen vereisten van het regeerakkoord.

Betrokkenheid belanghebbende organisaties

De onderzoekers interviewden zoals gezegd maatschappelijke organisaties als de SERV, de Minaraad, de Vlaamse Ombudsdienst, het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, Samenlevingsopbouw en tien organisaties uit de watersector: alle watermaatschappijen, een aantal rioolbeheerders en Aquafin. Alle geënquêteerden werden ook uitgenodigd op de focusgroep en de meesten namen ook effectief deel.

Hoogte van de waterfactuur

Een eerste onderzoek vergeleek de waterfactuur met die in andere Europese regio's en landen. De waterfactuur in Vlaanderen is in absolute cijfers aan de hoge kant maar, gerelateerd aan het gezinsinkomen, gemiddeld van hoogte. Polen heeft een relatief lage waterfactuur, maar die bedraagt wel 3,6 procent van het gemiddelde huishoudbudget, terwijl dat in Vlaanderen 1,5 procent is. In vergelijking met andere Europese landen zijn de prijzen dus billijk. De belanghebbenden zeggen de prijzen in andere landen niet te kennen, maar zijn niet verrast door de conclusie.

Redelijke kostentoekening

De kaderrichtlijn Water vraagt een redelijke bijdrage van de verschillende doelgroepen in de kosten die zij veroorzaken. De doelgroepen zijn huishoudens, industrie en landbouw. De VITO heeft nagegaan of het aandeel van de kosten van de huishoudens in 2014 en in 2017 overeenkomt met hun aandeel in de inkomsten. Met de nieuwe tariefstructuur blijkt de kostentoekening licht billijker te zijn. Uit detailberekeningen blijkt dat de kostentoekening redelijk is voor huishoudens met een gemiddeld verbruik. Voor grotere gezinnen met een laag verbruik kan het beter. Door een laag verbruik per persoon en een grotere korting dragen deze gezinnen immers maar beperkt bij in de kosten die ze veroorzaken. Het afschaffen van de korting op het vastrecht zou de bijdrage in de kosten van grote huishoudens met een laag verbruik billijker maken. Alle geconsulteerde organisaties vinden de kostentoekening voor alleenstaanden niet billijk, zeker in vergelijking met de grotere gezinnen.

Tevredenheid van de huishoudens

IVOX voerde een online-tevredenheidsenquête uit bij duizend huishoudens, aangevuld met een focusgroep voor sociaal zwakkeren. 89 procent van hen was het eens met de uniforme tariefstructuur. Over de korting op het vastrecht zijn de meningen verdeeld: grote huishoudens zijn over het algemeen tevreden, kleinere iets minder. Het aantal huishoudens dat de waterfactuur hoog vindt, is aanzienlijk gestegen ten opzichte van de enquête van 2013. De tevredenheid over prijs en billijkheid van de tariefstructuur is dus licht afgenomen. Slechts 10 procent van de ondervraagden kent de hoogte van zijn waterfactuur. De meeste organisaties vinden de waterfactuur voor huishoudens nog altijd te ingewikkeld en te onduidelijk. De opmerking over de gezinskorting op het vastrecht komt hier terug.

Betaalbaarheid

Het onderzoek naar het betaalbaarheidsrisico waaraan het onderzoek naar waterarmoede gekoppeld is, werd voorafgegaan door een verkennend onderzoek in 2015 waarin de indicatoren bepaald werden. De onderzoekers zien een betaalbaarheidsrisico als het werkelijke of normatieve waterbudget 1,4 procent van het beschikbaar inkomen overschrijdt. Het werkelijke waterbudget is wat een abonnee betaalt aan de watermaatschappij. Het normatieve waterbudget is de prijs voor de minimale hoeveelheid leidingwater die een gezin nodig heeft om adequaat aan de samenleving te kunnen deelnemen. Het beschikbare inkomen komt uit de enquête naar inkomsten en levensomstandigheden (SILC). Voor dit onderzoek worden de gegevens van de Vlaamse Milieumaatschappij gekoppeld aan die van de SILC (Statbel/federale overheidsdienst Economie). Uit de referentiebudgetten blijkt dat een gezin, om adequaat aan de samenleving te kunnen deelnemen, gemiddeld 1,4 procent van het budget besteedt aan water. In andere literatuur zijn er andere grenzen. Zo schuift de OESO 3 procent naar voren. In meer ontwikkelde landen, waar er meer kostenposten zijn dan in minder ontwikkelde landen, dient dat aandeel in het totale huishoudbudget, wil een gezin adequaat deelnemen aan de samenleving, lager te zijn.

De betaalbaarheidsrisico's zijn na de wijziging van de tariefstructuur iets afgenomen. Ook na de wijziging blijven huurders, niet-werkende volwassenen en éénpersoonshuishoudens risicogroepen. De betaalbaarheidsrisico's voor groepen die genieten van de sociale correctie, zijn veel kleiner. De wijzigingen hebben ook voor die groep een positief effect. Ook hier kaartten de belanghebbenden de negatieve reacties van de alleenstaanden aan, vooral van die watermaatschappijen waarvoor de tariefstructuur grondig gewijzigd is. Ze vinden allen dat de factuur betaalbaar is, zeker in vergelijking met de kosten voor andere nutsvoorzieningen. Ze konden niet bevestigen dat er een verbetering is met de nieuwe tariefstructuur.

Voorkomen van waterarmoede

De sociale correctie is na de wijziging effectiever geworden en levert dus aan de gerechtigden een veel lager betaalbaarheidsrisico op. Aan de afbakening van de doelgroep is niets gewijzigd. Uit het onderzoek blijkt echter dat in het onderste inkomensdecil slechts één op de vijf huishoudens een sociale correctie ontvangt. Evenwel komt 60 procent van de groep die de sociale correctie ontvangt, ook zonder sociale correctie niet boven de 1,4 procent-grens. Kortom, de sociale correctie beslaat niet volledig de juiste groep. De belanghebbenden vinden de uniformering van de sociale correctie een goede zaak, maar een korting van 80 procent vinden ze te hoog. Ze twijfelen of met de sociale correctie de juiste groep bereikt wordt. Voorts vragen ze of de waterfactuur de juiste methode is voor een sociale correctie en of het niet beter is te verrekenen via een generiek armoedebeleid.

Leverzekerheid door inkomenszekerheid voor de waterbedrijven

Er zijn geen aanwijzingen dat de inkomenszekerheid van de watermaatschappijen verminderd is. Daarvoor zorgt de tariefreguleringsmethode die tegelijk met de tariefstructuur werd ingevoerd en waarin de hoogte van de tarieven voor zes jaar wordt vastgelegd. De watermaatschappijen vinden zelf dat hun inkomenszekerheid verminderd is door de gezinskorting op en de desindexering van het vastrecht. Ze vinden echter dat die nadelen voldoende ondervangen worden door de tariefregulering. Het nieuwe vastrecht op de saneringscomponent wordt positief onthaald omdat het de inkomenszekerheid verhoogt.

Duurzaam waterverbruik

Een laatste onderzoek ging over het effect op het duurzaam waterverbruik. Uit de onderzoeken van de periode 2009-2017 blijkt de prijselasticiteit van water (de mate waarin een product reageert op prijsevoluties) $-0,17$ te bedragen. Als de prijs met 10 procent verhoogt, daalt het waterverbruik gemiddeld met 1,7 procent, wat een zeer beperkt effect is. De tariefstructuur wijzigen zal dus niet tot duurzamer waterverbruik leiden. De belanghebbenden bevestigen de geringe prijselasticiteit. Ze suggereren duurzaam waterverbruik op een andere manier te stimuleren, bijvoorbeeld via regenwatergebruik, zuinige apparaten, digitale meters die oververbruik melden.

Algemene conclusie is dat de nieuwe tariefstructuur voor drie indicatoren tot een verbetering geleid heeft: kostentoe rekening, betaalbaarheid en voorkomen van waterarmoede. Het is aannemelijk dat de leverzekerheid door de inkomenszekerheid niet verminderd is. Duurzaam waterverbruik kan vanwege de zeer geringe prijselasticiteit niet gestimuleerd worden via de tariefstructuur. Uit internationale prijsvergelijking blijkt de waterprijs billijk. De tevredenheid van de huishoudens is iets verminderd.

1.2.3. Conclusies van de evaluatie

De focusgroep van belanghebbenden leverden volgende conclusies af. Ze willen behouden: de uniforme tariefstructuur met vastrecht, basis- en comfortschijf en sociale correctie; de afschaffing van de kosteloze levering van 15 m^3 per persoon per jaar; het vastrecht voor zowel drinkwater- als saneringscomponent; de progressiviteit in de tariefschijven; een sociale correctie; een onderscheid tussen huishoudens en niet-huishoudens. Ze stellen dat de ambitie om met de tariefstructuur de zeven indicatoren te verbeteren, onhaalbaar is. Alle organisaties raden aan niet te veel te veranderen. Dat achten ze niet in het belang van gebruikers noch van watermaatschappijen. Organisaties verwachten binnen afzienbare tijd sowieso wijzigingen door de impact van klimaatverandering, inzichten via de digitale meters of andere aspecten. De belanghebbenden willen de korting op het vastrecht afschaffen. Ze stellen voor om het percentage van de sociale correctie te verlagen en aan een bredere groep toe te kennen. Over hoe ze die veranderingen concreet zien, bereikten ze geen consensus.

1.2.4. Advies van de VMM

De VMM adviseert om niet te veel te veranderen. De gewijzigde tariefstructuur wordt immers algemeen positief beoordeeld. Op drie van de vijf beoogde vlakken is er verbetering, twee blijven onveranderd. Voorts stelt ze voor de gezinskorting op het vastrecht af te schaffen en nader onderzoek te laten voeren naar de hoogte en de doelgroep van de sociale correctie. Zowel in het regeerakkoord als in de beleidsnota zegt de regering rekening te zullen houden met deze evaluatie. Daarbij zal ze letten op billijkheid, betaalbaarheid en sturend karakter van de

tariefstructuur. Ze wil het sociale tarief toepassen op basis van inkomen en niet meer op basis van statuut.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

2.1. Tussenkomsst van Hannes Anaf

Hannes Anaf is niet verrast door de resultaten van de evaluatie. De kritieken op het vastrecht die al geuit werden in de vorige regeerperiode, worden bevestigd. Alleenstaanden dragen immers meer bij aan dat vastrecht dan gezinnen en draaien dus op voor de korting. Hij pleit ervoor iedereen het huidige gemiddelde van 54 euro aan te rekenen en niet 100 euro zoals de VMM lijkt te suggereren. Het regeerakkoord heeft het over billijkheid voor alleenstaanden én gezinnen met kinderen. Het kan niet zijn dat ze gewoon allemaal veel moeten betalen. Nagaan of de sociale correcties voor meer mensen mogelijk zijn, is een goede zaak. Duurzaam waterverbruik moet gestimuleerd worden, zij het dan op andere manieren dan met de prijs. Hoe zal de minister met deze evaluatie rekening houden?

Sp.a heeft vorige regeerperiode een voorstel van decreet ingediend om eraan te verhelpen dat gescheiden ouders met een gedeeld hoederecht zowel meer vastrecht betalen als minder water aan basistarief kunnen gebruiken. Heeft de VMM dat bestudeerd en voorgelegd aan de stakeholders?

2.2. Tussenkomsst van Robrecht Bothuyne

Robrecht Bothuyne is blij met de resultaten. Heel wat doelstellingen van de hervorming zijn gerealiseerd. Ook hij is voor een aangepaste tariefaanpak voor alleenstaanden, maar dat mag niet ten koste gaan van de gezinnen met kinderen. Is een grotere heffing op het comfortgebruik van water mogelijk? Hoe scoort Vlaanderen op dat vlak tegenover andere landen en regio's? Sociale doelgroepen worden ook in andere sectoren afgebakend, bijvoorbeeld voor de energiefactuur. Wordt er gedacht aan een afstemming van de afbakeningen? De vorige Vlaamse Regering had een energiearmoedeprogramma, met energiebesparing en betaalbaarheid als belangrijke componenten. Zal deze regering ook dergelijk programma opzetten? Of een algemeen armoedeprogramma waaronder de waterarmoede valt? Hoe kan ingespeeld worden op de klimaatverandering? Ook hij kijkt uit naar de visie en analyse van de minister.

2.3. Tussenkomsst van Johan Danen

Ook *Johan Danen* ziet weinig verrassende conclusies, maar het valt hem op dat heel wat mensen die het moeilijk hebben het sociaal tarief niet krijgen, terwijl anderen die het niet echt nodig hebben, wel. Hoe kan dat volgens de VMM en volgens de minister bijgesteld worden? Zo ze geen pasklaar antwoord hebben, vraagt hij hen dat uit te zoeken. Voor hem moet de aanpak van Water-Link dat enkel water afsluit in onveilige situaties en bij onbewoonbaarheid, veralgemeend worden. Water is immers een basisrecht.

Waarom is er ooit voor gekozen het vastrecht te laten afnemen met het aantal bewoners? Iedereen het volle tarief laten betalen of gezinnen meer laten betalen en de alleenstaanden erg ontzien, zijn voor hem geen goede oplossingen. Hij pleit voor een tussenweg zoals een vastrecht van ongeveer 50 euro voor iedereen. Dat zal de inkomsten van de drinkwatermaatschappijen niet wezenlijk veranderen. Groen acht wel een grotere differentiering van de prijs naargelang het verbruik nodig waarbij het strikt nodige volume goedkoop is en naarmate er meer daar bovenop verbruikt wordt, de prijs stijgt. Dat beschermt de sociaal zwakkeren en moedigt zuinig waterverbruik aan. Het lid vraagt de minister snel werk te maken van de beloofde maatregelen tegen waterverspilling.

De energieregulator dient zich te houden aan tal van Europese richtsnoeren, maar voorts werkt hij heel onafhankelijk. Stakeholders mogen reflecteren maar hebben eigenlijk niets te zeggen. Is dat voor water ook zo? Wie bepaalt de tariefstructuur? Is dat de minister? De belanghebbenden stellen voor de gezinskorting af te schaffen. Maakt de Gezinsbond daar deel van uit?

2.4. Tussenkomsst van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts acht de evaluatie van een zo grondige hervorming wezenlijk. Het verheugt haar dat de meeste doelstellingen gehaald zijn: de betaalbaarheid is beter; de betaalbaarheidsrisico's zijn kleiner. Heeft de nieuwe structuur bijgedragen aan meer transparantie, meer inzicht van de abonnees in hun factuur? Heeft de VMM suggesties om het waterverbruik te laten dalen, bijvoorbeeld door een beter inzicht in die factuur?

Ze is blij dat iedereen het erover eens is dat een betere regeling voor alleenstaanden niet mag betekenen dat gezinnen meer moeten betalen. De totale opbrengst mag echter niet wijzigen, dat was ook zo bij de hervorming. Dus sleutelen aan een factor betekent compenseren op andere aspecten. Eén aantakingspunt kost altijd evenveel, of het nu door vijf dan wel door één persoon gebruikt wordt. Ook daarmee moet rekening gehouden worden. Ze informeert of wijzigingen aan de korting een effect hebben op de factuur van diegenen die van een sociale correctie genieten. Wat is bijvoorbeeld de invloed op het betaalbaarheidsrisico? Zal een lager sociaalcorrectiepercentage betalingsmoeilijkheden veroorzaken bij bepaalde groepen? Afbakening van sociale groepen is een discussiepunt in diverse beleidsdomeinen. Ze pleit voor een algemeen geldende omschrijving.

De VMM adviseert geen grote veranderingen aan de tariefstructuur, maar wijst toch op mogelijke toekomstige invloeden die daartoe zouden nopen, zoals de klimaatverandering. Kan het parlement al met bepaalde invloeden rekening houden? Kan het maatregelen nemen die voorkomen dat die invloeden een impact hebben? Tot slot vraagt ze of huidige basisverbruik van 30 m³ waarheidsgetrouw is.

2.5. Tussenkomsst van Freya Perdaens

Freya Perdaens concludeert dat de waterfactuur billijk is. Als alle belanghebbenden de situatie voor alleenstaanden oneerlijk vinden, is het nodig daar onderzoek naar te doen. Zal dat gebeuren? Hoe? Verder onderzoek naar de sociale correctie is nodig en ook dit lid vindt het best dat voor alle relevante beleidsdomeinen samen te doen. Hoe kan dat gebeuren? Zijn er daar al plannen voor? Welke prikkels kunnen het waterverbruik wel terugdringen? Zijn er al plannen voor een andere aanpak?

2.6. Tussenkomsst van Bruno Tobbacq

Bruno Tobbacq vraagt de Europese tabellen van de waterfactuur in verhouding tot het gezinsinkomen. Voorts vraagt hij een vergelijking tussen de gemiddelde verbruiksvolumes van gezinnen en bedrijven in Vlaanderen en in andere Europese landen. Dat maakt het mogelijk te bepalen welke waterbesparing redelijkerwijze verwacht kan worden. Voor eenpersoonshuishoudens en gepensioneerden is het betaalbaarheidsrisico met deze hervorming gestegen, voor grote gezinnen en gezinnen met een hoger inkomen is die spectaculair afgenomen, voor de hele hoge inkomens is die totaal weggevaagd. Hij denkt dat iedereen het erover eens is dat dat niet de bedoeling was. Gewoon de korting afschaffen is geen optie omdat de benadeling van eenpersoonsgezinnen en gepensioneerden dan gewoon gehandhaafd wordt.

3. Antwoorden

Ellen Wailly wijst erop dat de VMM verder onderzoek over de sociale correctie aanbeveelt. Scenarioberekeningen zijn er nog niet. Het inkomen naargelang de gezinsgrootte is evenmin in rekening gebracht. Over schijfgrenzen zijn er wel scenario's doorgerekend. Zo is in het betaalbaarheidsonderzoek berekend wat de gevolgen zijn als het normatieve verbruik als grens gehanteerd wordt. Dat verbetert de betaalbaarheidsrisico's, maar niet de transparantie en eenvoud. Net als bij de hervorming van de tariefstructuur zullen bij elke wijziging de effecten tegen elkaar moeten worden afgewogen. Nog meer tariefschijven voor waterverbruik komt de eenvoud niet ten goede terwijl het effect op de waterbesparing beperkt zal zijn.

De vergelijking tussen de waterprijzen in de Europese landen bestaat, de vergelijking van de verbruiksvolumes niet als dusdanig. Het leidingwaterverbruik in Vlaanderen is echter relatief laag. Enkele jaren geleden was het 100 liter per persoon per dag en dat is gedaald. Door de klimaatverandering zullen mensen minder water maar ook ander dan leidingwater moeten gebruiken. Ze zal in ieder geval een invloed hebben op de drinkwatervoorziening.

Bernard De Potter acht het weinig zinvol in de prijs van leidingwater in te grijpen maar wel maatregelen te nemen opdat leidingwater enkel voor de juiste toepassing gebruikt wordt. Er lopen experimenten om van hemelwater drinkwater te maken of collectieve circulaire systemen op te zetten. In het design van woonwijken of steden moet daarop ingezet worden. Drinkwatermaatschappijen en Aquafin hebben daarover al proefprojecten.

Ellen Wailly vult aan dat de situatie van ouders in co-ouderschap niet afzonderlijk bestudeerd is. Het is wel door de belanghebbenden aangekaart. De tarieven per gezin worden, door databanken te koppelen, nu automatisch bepaald. Bij co-ouderschap is dat niet evident omdat er heel wat variaties zijn. Zodra er digitale informatie is, kan dat zeker bekeken worden.

Minister *Zuhal Demir* zegt dat de tariefstructuren voor drink- en afvalwater aangepast zullen worden aan de resultaten van deze evaluatie. Het regeerakkoord schuift drie elementen naar voren: billijkheid, betaalbaarheid en sturend karakter. Een belangrijke conclusie is dat de Vlaamse waterfactuur geen uitschieter is in internationale vergelijkingen. Gezinnen dragen voorts iets minder bij in de kosten voor de waterdiensten dan bedrijven. Een andere opvallende uitkomst is dat 60 procent van de gezinnen die een sociale correctie krijgt, het eigenlijk niet nodig heeft. Uit de algemene armoedeproblematiek leert de minister dat voor een sociale correctie ook het inkomen en niet enkel het statuut een indicator is. Werkenden hebben soms een lager inkomen dan werklozen die recht hebben op bepaalde toeslagen. Van de laagste inkomensgroepen krijgt nu slechts één op vijf de sociale correctie. Alleenstaanden betalen proportioneel te veel, ook dat zal de minister bekijken. Gezinnen met veel kinderen en een hoog inkomen krijgen toch korting op het vastrecht. Elke hervorming moet evenwel doordacht en gericht zijn opdat bijvoorbeeld de sociale correctie geldt voor wie het moeilijk heeft.

Het aantal waterafsluitingen daalt. Voor de minister mag dat enkel mogelijk zijn in het geval van fraude, leegstand, veiligheid, volksgezondheid. Elk huishouden moet minstens een minimum aan water krijgen. Vandaag is dat 50 liter per uur. Voor afsluiting wordt de betrokkene uitgenodigd om aan de lokale adviescommissie uit te leggen waarom hij niet betaalde. De minister vindt dat het systeem van Water-Link over heel Vlaanderen moet worden uitgebreid. Dat zal in de hertekening opgenomen worden.

Om de klimaatverandering en de droogte aan te kunnen, wil de minister investeren in innovatieve projecten. Een paar weken geleden maakte de regering 4 miljoen euro vrij voor een achttal van dergelijke projecten om Vlaanderen beter te wapenen tegen periodes van langdurige droogte, die trouwens meer en meer zullen voorkomen. Ook in 2020 zal de regering daar bijkomende middelen voor vrijmaken. Vandaag wordt de energiescan meer gevraagd dan de waterscan, waarvan er slechts een driehonderdtal keer gebruik is gemaakt. Gedragsverandering kan ook gestimuleerd worden door goede informatie, bijvoorbeeld over waterbesparende douchekoppen.

4. Aanvullende vragen en antwoorden

Andries Gryffroy weet dat kleine lekken, bijvoorbeeld aan de veiligheidsklep van een boiler, op jaarbasis vele kubieke meter waterverlies kunnen geven. Een digitale meter kan dat detecteren. Daarvoor zijn er proefprojecten in Antwerpen. Adviseert de VMM de overheid die digitale meters in alle huishoudens te installeren?

Hannes Anaf vindt het wrang dat een motie van sp.a en Groen om afsluitingen te verbieden behalve bij ernstige fraude en veiligheidsrisico's, unaniem door de meerderheid wordt verworpen terwijl iedereen het er wel over eens is. Ook hij denkt dat de sociale correctie moet worden toegepast voor wie ze het meest nodig heeft. Hij vraagt de minister een weloverwogen systeem uit te werken, waar het parlement zich binnen afzienbare tijd over kan buigen. Het onrecht van de korting per gedomicilieerde op het vastrecht voor alleenstaanden is echter zo duidelijk dat een snellere regeling mogelijk is. Iedereen een vastrecht geven van ongeveer 50 euro, treft de gezinnen niet en is een serieuze vooruitgang voor de alleenstaanden. Wanneer zal de minister het parlement een voorstel doen om dat vastrecht aan te passen? En wanneer komen er voorstellen om de sociale correcties te herbekijken? Hij heeft schrik dat het op de lange baan zal worden geschoven.

Tinne Rombouts wil graag nog weten hoe Vlaanderen zich volgens de watermaatschappijen kan voorbereiden op klimaatverandering en of er maatregelen zijn waardoor de gevolgen ervan kunnen worden vermeden. Kan de digitale watermeter helpen? Is er ondertussen een algemene kostenbatenganalyse voor gemaakt? Bepaalde watermaatschappijen hebben dat wel gedaan voor hun werkingsgebied en hebben proefprojecten gelanceerd.

Johan Danen herhaalt zijn vraag over een heel goedkoop basisgebruik en het waterverbruik daarboven telkens duurder te maken tot een heel hoog tarief voor de 10 procent huishoudens die het meeste verbruikt. Dat is geen straf, maar billijkheid. Water is een kostbaar goed en voor luxegebruik moet betaald worden. Het klopt dat weinig mensen weten hoeveel ze precies betalen, maar iedereen vindt het wel te duur. Dat heeft onder meer te maken met de complexiteit van de factuur. Er valt wel wat te leren over de factuur van de energieleveranciers, sommige zijn eenvoudig, andere complex. Facturen van telecomoperatoren geven op het eerste blad een eenvoudig overzicht, en daarna pas de details. Ook de waterfactuur kan zo eenvoudig, met op het eerste blad enkel het vaste recht en de prijs per m³. Als gebruikers geen zicht hebben op de kosten, worden ze niet gestimuleerd om te besparen.

Wie neemt de uiteindelijk beslissing over de tariefstructuur? De minister of de VMM? Zijn er Europese richtsnoeren?

Verwacht de VMM extra kosten door de klimaatverandering, door meer pollutanten, hormoonverstorende stoffen, microplastics enzovoort om water te zuiveren tot leidingwater?

Hoe denkt de VMM over de infiltratiebonus? Vele particulieren die het hemelwater langer vasthouden, betekent immers minder investeringen in rioleringen, minder kans op overstromingen enzovoort.

Een digitale watermeter kan zinvol zijn om lekken te detecteren of de meteropname te vereenvoudigen. Is het ook de bedoeling om de prijs afhankelijk te maken van het moment waarop de klant water afneemt, en bijvoorbeeld veel aan te rekenen bij hittegolven?

Hij wijst op de tendens om de vaste component in de factuur van heel wat diensten te verhogen: voor energie, voor telecom, voor afval. Hij pleit voor een slimme oplossing waar de meeste mensen het mee eens kunnen zijn.

Hij vraagt tot slot de parlementsleden om samen te werken aan een voorstel van decreet om waterafsluitingen niet meer mogelijk te maken, behalve in geval van fraude of onveiligheid.

Het lijkt *Freya Perdaens* logisch dat de VMM geen cijfers heeft over inkomens en scenario's. Ze vraagt de minister die cijfers op te vragen en de scenario's te laten berekenen. Voorts informeert ze of de VMM al kan nagaan waarvoor het leidingwater precies gebruikt wordt. Wordt dat bij de waterscans genoteerd? Zo nee, is het een optie die informatie dan op te vragen en bij te houden?

Gweny De Vroe informeert hoe het zit met de verschillen tussen de waterleveranciers. Ze kijkt uit naar de aanpassingen die de minister, gebaseerd op de evaluatie en conform het regeerakkoord, zal doen.

Ze heeft al meermaals gewezen op de problemen voor alleenstaanden en daarbij ook stevast de Brusselse aanpak aangehaald. Ook voor haar moet het sociaal tarief ten goede komen aan wie het echt nodig heeft. Daartoe is een gerichte aanpak nodig. Niet voor elke gemeente is er een lokaal adviescomité en daarenboven zijn er verschillen in de werking ervan. Voor een structurele aanpak van het armoedebeleid moet ook dat nader bekeken worden.

In rioleringen zijn er grote investeringen nodig: voor een verhoging van de rioleringsgraad maar ook voor het onderhoud. In de vorige regeerperiode keurde het parlement een motie goed waarin gevraagd wordt dat het geld dat daarvoor geïnd wordt ook effectief voor die doeleinden gebruikt wordt (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1108/1). Dat is tot nog toe nog niet het geval. Ze vraagt de minister daar op te letten.

Om het waterverbruik slimmer te maken, is een digitale meter nodig, maar het lid vraagt daarnaast extra acties om de gebruiker te prikkelen spaarzaam om te springen met water. Voor haar wordt er te weinig gebruikgemaakt van waterscans. Na dergelijke scan zijn mensen zich meer bewust van hun waterverbruik en passen ze ook een en ander aan.

Bernard De Potter zegt dat de VMM streeft naar een integraal beheer: van de betaalbaarheid van leidingwater, over de waterkwaliteit, de riolering, het integrale waterbekken en dat voor alle functies, huishoudens, landbouw, scheepvaart enzovoort. Het is de bedoeling het systeem van hemelwater, grondwater, oppervlaktewater in tijden van klimaatverandering robuust te maken zodat vraag en aanbod in evenwicht zijn. Dat wordt nu bestudeerd. Er is al heel wat kennis voorhanden. Het actieplan Droogte en Overstromingen van de vorige regering bevat negentig acties die de VMM nu uitvoert. De kennisleemtes worden stilaan ingevuld. In de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid en het overlegplatform Financiering is eerst het volledige plaatje bekeken, nu wordt nagegaan hoe dat op te delen in behapbare deelcomponenten.

De drinkwatermaatschappijen werken autonoom. Ze moeten zich houden aan het algemeen waterverkoopreglement waarin de openbare dienstverplichtingen beschreven staan. Ze moeten ervoor zorgen dat er steeds drinkbaar water uit de kraan komt en dus zorgen voor voldoende reserves om droogtes te overbruggen. De VMM gaat dan na of hun investeringsplannen daarvoor afdoende zijn. Zij bekijken zelf of de digitale meter een meerwaarde is in hun businessmodel. De digitalisering neemt toe en allicht zullen binnen afzienbare tijd overal digitale meters staan. De meter is echter slechts een middel om data te verzamelen. Hij wordt pas slim als er ook diensten aan gekoppeld zijn: een begeleiding bij waterbesparing, melding bij abnormaal verbruik enzovoort. Belangrijker dan de uitrol is dus de strategie. Die moet nog besproken worden met de drinkwatermaatschappijen. Daarbij komt nog dat ook de andere nutsbedrijven digitale meters installeren. Het is zaak die evoluties op elkaar af te stemmen, onder meer om te vermijden dat klanten tegenstrijdige adviezen krijgen van de verschillende leveranciers. Kortom, een integrale strategie over spaarzaam omgaan met water en energie lijkt de spreker nodig. De VMM plant alvast een structureel overleg met de energieregulator VREG. Het zou al goed zijn elkaars doelgroepen te kennen. Een betere afstemming tussen beide kan de beleidsmaatregelen gericht en efficiënter maken.

Het regelgevend kader bestaat vooreerst uit de kaderrichtlijn Water met principes van kostenterugwinning, waarbij het mogelijk blijft een deel bij te passen uit de algemene middelen. De lidstaat moet dan wel verantwoord worden dat de verhoudingen nageleefd worden. In de energiesector zijn er meer gedetailleerde verplichtingen.

Ellen Wailly beaamt dat Europa enkele algemene richtlijnen geeft voor tarifiering. Voor de drinkwater- en saneringscomponent ligt de tariefregulering vast in de regelgeving. *Johan Danen* zegt dat enkele parlementsleden vinden dat de VREG te weinig rekening houdt met de mening van enkele stakeholders. De VREG neemt echter de eindbeslissing. *Ellen Wailly* verwijst naar de tariefreguleringsmethode van 2016 over de drinkwatercomponent. Elke watermaatschappij stelt een tariefplan op, kostenonderbouwd en voor zes jaar. De plannen worden voorafgaand aan indiening bij de VMM, geconsulteerd bij de abonnees. De tariefplannen worden door de VMM goedgekeurd. Voor de saneringscomponent is Aquafin de enige verantwoordelijke voor het bovengemeentelijke onderdeel. De VMM fungeert daar als toezichthouder en adviseur terwijl de regering de beslissing neemt. Het tarief van de gemeente mag maximum 1,4 keer het tarief van het bovengemeentelijke niveau zijn.

Minister *Zuhal Demir* legt uit dat vanaf 1 januari 2020 afsluiting een uitzondering is. Ook wie niet betaalt, krijgt een minimum van 50 liter per uur leidingwater. Hij wordt wel gehoord door de lokale adviescommissie. Als hij dan nog niet betaalt, verschijnt hij een tweede keer voor de commissie. Die moet unaniem beslissen of de drinkwatermaatschappij al dan niet mag afsluiten. Ze zal de resultaten van deze recente wijziging eerst afwachten. Een drinkwatermaatschappij kan niet zo maar een klant afsluiten. Het is echter onaanvaardbaar dat mensen die het geld wel hebben, niet betalen. Dat zal aan de commissie zijn om dat af te wegen.

Hannes Anaf herhaalt zijn vraag naar de timing van de hervorming. Minister *Zuhal Demir* hoopt ten laatste eind dit jaar met een voorstel daarover te komen.

Andries Gryffroy informeert of de VMM de digitale meter kan verplichten voor heel Vlaanderen. Hij vreest anders dat ze er enkel komen in bepaalde regio's en dat de technologie en de communicatiesystemen zullen verschillen.

Volgens *Bernard De Potter* zal de VMM overleggen met de drinkwatermaatschappijen maar ook met Aquaflanders. Nu is het systeem zo dat de drinkwatermaatschappijen elk een eigen businessplan maken. Het verschil in waterbron is daar niet vreemd aan: sommige maatschappijen winnen zelf, andere voeren water in.

In ieder geval zal de VMM de parameter mee in rekening brengen om de billijkheid te beoordelen.

Johan Danen informeert of de minister denkt aan een grotere samenwerking tussen de spelers op de watermarkt en meer uniforme processen. Minister *Zuhal Demir* vindt dat er moet worden nagedacht welke structuur de beste is. Ze heeft die boodschap ook al gebracht in gesprekken met onder meer de drinkwatermaatschappijen. Hier en daar merkt ze wel goodwill, maar het zal wat tijd vergen. *Bruno Tobback* vreest dat als de simpele hervorming van het vastrecht tot het einde van het jaar kan duren, dat nog wel heel wat meer tijd zal vergen.

Carina VAN CAUTER,
voorzitter

Tinne ROMBOOTS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

kmo	kleine of middelgrote onderneming
Minaraad	Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SILC	Statistics on Income and Living Conditions
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLARIO	Het overlegplatform & kenniscentrum voor rioleringen- en afvalwaterzuiveringssector in Vlaanderen
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt